

Openingstekst Sytze de Vries

Een regenboog straalt als teken van trouw,
waarin zich het Licht veelkleurig ontvouwt.
Dat geeft aan ons allen een eigen gezicht
en vloeit in ons samen tot Gods ene Licht.

Geschapen, gewenst, uit liefde ontstaan,
genoemd en gekend om samen te gaan,
dit licht te voldragen in ieder seizoen,
dat is ons gegeven, dat staat ons te doen.

Ons lied prijst de dag die liefde herkent
als hemelse lach, als goddelijk geschenk.
Die vreugde te delen de angsten voorbij,
kan eenzaamheid helen, maakt vrolijk, maakt vrij!

Geroepen, gehoord, te zijn wie je bent,
elkaars laatste woord, op liefde geënt,
ons diepste verlangen beantwoord, herkend, -
aanvaard de genade te zijn wie je bent!

Lezing Lukas 7:1-10

Een Romeinse centurio vraagt Jezus om genezing van zijn 'jongen'.

Toen Jezus aan het eind was gekomen van zijn toespraak tot de menigte ging Hij Kafarnaüm in. Een centurio die daar woonde had een slaaf die ernstig ziek was en op sterven lag; de centurio was erg op deze slaaf gesteld. Toen hij over Jezus hoorde, zond hij enkele oudsten van de Joden naar Hem toe om Hem te vragen bij hem te komen en zijn slaaf van de dood te redden. Toen ze bij Jezus waren gekomen, smeekten ze Hem dringend mee te gaan. Ze zeiden: 'De man die U dit verzoekt, is het waard dat U hem deze gunst bewijst. Want hij is ons volk goedgezind en heeft voor ons de synagoge laten bouwen.' Jezus ging samen met hen op weg. Hij was al niet ver meer van het huis verwijderd, toen de centurio enkele vrienden naar Hem toe stuurde met de mededeling: 'Heer, spaar u de moeite, want ik ben het niet waard dat U onder mijn dak komt. Daarom ook achtte ik mij niet waardig om zelf naar U toe te gaan. Spreek slechts een enkel woord en mijn knecht zal genezen. Ook ik ben iemand die onder andermans gezag staat en zelf weer soldaten onder zich heeft, en als ik tegen een soldaat zeg: "Ga!", dan gaat hij, en tegen een andere: "Kom!", dan komt hij, en als ik tegen mijn slaaf zeg: "Doe dit!", dan doet hij het.' Toen Jezus dit hoorde, verbaasde Hij zich over] hem; Hij keerde zich om naar de menigte die Hem volgde en zei: 'Ik zeg jullie: zelfs in Israël heb Ik niet zo'n groot geloof gevonden!' Toen de vrienden van de centurio terugkeerden naar zijn huis, troffen ze daar de slaaf in goede gezondheid aan.

Overweging

Met een queer-bril gelezen

Regenboogschikking met roze Cosmea, kleine zonnebloem en meer. Monique van der Gaag

Of we op dit moment een bril op hebben of niet, om te lezen of om ver te kunnen kijken, eigenlijk hebben we allemaal een bril op, of zelfs meerdere: de bril van verliefdheid waardoor je op een roze wolk zit en iedereen lief en aardig lijkt; of de bril van gekrenkte liefde, van teleurstelling, waardoor iedereen bosaardig lijkt en alleen maar erop uit om ons pijn te doen. Of de bril van haat, van wanhoop, van verwond en gekwetst zijn. De bril van wie we zijn: man-vrouw, gekleurd-blank, kind-volwassen, hetero-homo, hier geboren of van een ander land gekomen ... Het is de bril van onze religieuze en culturele bagage. De bril van hoe we denken en voelen, van hoe we naar de wereld kijken. Door deze bril(-len) lezen we soms makkelijk over bepaalde woorden heen, terwijl andere delen van de tekst juist kunnen worden uitvergroot.

Ik wil u uitnodigen om bijbelteksten met een queer-bril te lezen. 'Queer' in de letterlijke zin van 'dwars (denkend)' of van 'anders (kijkend)'. Kijkt Jezus niet ook regelmatig met een soort queer-bril op naar mensen, waardoor hij anders naar hen kijkt? Met ogen van liefde? Misschien helpt ons de queer-bril om liefdevolle aandacht te hebben of te krijgen voor de veelkleurigheid van de mensen, voor de nog niet zo bekende en vertrouwde kleuren die ons leven alleen maar kleurrijker maken en verrijken.

Homo's lezen teksten uit de Bijbel soms met een queer-bril op, op zoek naar een bijbelse rechtvaardiging van hun 'anders' zijn. Ikzelf vond in mijn zoektocht de volgende tekst uit de boeken van de profeet Samuel interessant: 'Jonatan (de oudste zoon van koning Saul) sloot een verbond met het huis van David. (...) Vervolgens liet hij David dit bekrachtigen met een eed op hun vriendschap, want hij had David *lief als zijn eigen leven*.'¹ Of zoals de Naardense bijbel vertaalt: '*want met alle liefde van zijn ziel heeft hij hem liefgehad*.'

Nadat Jonatan gestorven was hief David een klaaglied aan over Jonatan: "Het verdriet verstikt me, Jonatan, je was mijn broeder, en mijn beste vriend. Jouw liefde was mij kostbaar, meer dan die van vrouwen."² In de beschreven intimiteit tussen twee mannen, hun liefde en genegenheid, hebben veel homoseksuele mannen herkenning en daardoor ook bemoediging en troost gevonden. Het verhaal over David en Jonatan is het verhaal van een hechte vriendschap. Ontegenzeggelijk was er sprake van liefde, maar het heeft -dat gebiedt de eerlijkheid te zeggen- zeer waarschijnlijk niets te maken met een homo-erotische relatie tussen twee mannen, zoals we dat in onze tijd kennen. Maar zonder de liefde van Jonatan voor David, zo vertelt het bijbelverhaal, had dé toekomstige koning van het oude Israël en voorouder van Jezus van Nazareth, de woede en jaloezie van koning Saul niet overleefd.

Bij het queer-lezen van de passage uit Lukas kwamen allerlei vragen bij mij op: Waarom doet een centurio, een Romeinse hoofdman in het leger van de wrede bezetter in Israël, zoveel moeite voor een zieke slaaf? Zo'n slaaf was in die tijd toch alleen bezit, eigendom. Voor één zieke slaaf tien anderen. Hoe is het mogelijk dat deze man, die zoals hij zelf zegt gewoon is om bevelen te geven, nu als het ware door zijn knieën gaat voor een Joodse rabbi, die hij niet bij zich thuis durft uit te nodigen, ja in wiens buurt hij niet eens durft te komen? Wat is de aard van de relatie tussen een centurio, een vrij man, en een slaaf, een onvrij mens, het bezit van een ander? De slaaf, die het 'object' is van Jezus' genezingswerk, blijft naamloos, komt zelf niet aan het woord. Gaat het hier - met een queer-bril op gelezen- misschien om een gecompliceerde liefdesverhouding? Wat voor soort relatie wordt hier door Jezus door zijn genezingsdaad gelegitimeerd of in ieder geval niet van vraagtekens voorzien? En doet dit wel of niet afbreuk aan Jezus' goede boodschap?

Op het eerste gezicht lijkt het een genezingsverhaal als zoveel anderen. Het past naadloos in het werk dat Lukas met zijn evangelie en de Handelingen van de Apostelen heeft willen schrijven.

---

¹ 1 Samuel 20:16.17

² 2 Samuel 1:26

De auteur laat in beide geschriften een 'mondiale beweging' zien: van het 'onbeduidende' Bethlehem via Jeruzalem, de heilige stad voor de Joden waar Jezus lijdt, sterft en opstaat uit de dood, naar het centrum van de toenmalige wereld: Rome. Heel bewust lijkt de auteur de titel van de keizer, *kyrios - Heer*, ook voor Jezus te gebruiken. Volgens Lukas is Jezus iemand die werkelijk *Heer* zal zijn over alle mensen, zonder onderscheid. Lukas wil met deze 'mondiale beweging' aan de heidenchristelijke gemeente, waar hij voor schrijft, vooral laten zien dat de goede boodschap van de Joodse rabbi niet tot de landsgrenzen en ook niet tot de religieuze grenzen van Israël beperkt was. Die *goede boodschap* was voor iedereen bestemd: Joden én heidenen.

De Joodse rabbi wordt te hulp geroepen door een heidense legeraanvoerder, in dienst van de bezetter. Deze zoekt genezing niet voor zichzelf, maar voor zijn slaaf, die zeer 'kostbaar' voor hem was. De centurio heeft ondanks zijn positie in het leger zoveel ontzag voor Jezus, dat hij hem niet zelf durft te ontmoeten. Hij heeft een groot respect voor het geloof van de inwoners van het land waar hij verblijft. Heeft zijn terughoudendheid iets te maken met de 'zaak' waar hij hulp voor vraagt? In vers 3 wordt de 'onvrije man' aangeduid met het Griekse woord voor 'slaaf'. In vers 7 is echter sprake van 'pais'. In de hellenistische cultuur en de Griekstalige wereld was het woord 'pais' niet alleen het woord voor een niet volwassen 'jonge man', maar ook de aanduiding van een 'geliefde' in een gelijkgeslachtelijke relatie. Je zou hier in plaats van 'slaaf' of 'dienstknecht' dus ook ons moderne 'vriendje' kunnen lezen. Voor de heidenchristelijke gemeente in een hellenistische cultuur moet de dubbelzinnigheid van het woord overduidelijk zijn geweest. Is hier dus eventueel sprake van een heidense legeraanvoerder, die een zieke slaaf heeft met wie hij een homoseksuele relatie onderhoudt en die zich wendt tot de man bij wie hij erop vertrouwt, dat hij zijn 'vriendje' kan genezen? Voor de Grieken was het vanzelfsprekend dat er een relatie kon bestaan tussen een oudere en een jongere man, al was deze vorm van relatie nooit gelijkgesteld aan het huwelijk tussen man en vrouw.

De relatie tussen een vrij man en een slaaf was voor de Grieken ondenkbaar en immoreel, hadden deze relaties toch vooral ook een groot pedagogisch aspect. In het Romeinse Rijk was de waardering van dergelijke relaties omgekeerd: een relatie tussen een oudere, vrije man en een jonge slaaf was maatschappelijk geaccepteerd, maar tussen twee vrije mannen absoluut niet. In de tijd waarin het evangelie volgens Lukas is geschreven en ook in de tijd waarin Jezus leefde, was de Romeinse versie van een dergelijke relatie tussen twee mannen de meest gangbare. Had Jezus hebben kunnen weten wat de aard van de relatie tussen de centurio en zijn slaaf was? Mocht Jezus minder op de hoogte zijn geweest van de hellenistische gebruiken, heeft het in ieder geval de auteur van het evangelie er niet van weerhouden, om Jezus op te voeren als degene die zijn *bewondering uitspreekt*³ over het geloof van de heidense centurio, die zijn 'affectie' voor zijn 'vriendje' niet onder stoelen of banken steekt.

De aard van de relatie kan ook in de ogen van de moderne lezers een ambivalente reactie oproepen. De slaaf wordt door Jezus genezen, maar is en blijft naamloos en 'object'. Heeft het verschil vrij-onvrij betekenis voor de relatie? Heeft hij kunnen kiezen voor de relatie met de soldaat? Is de liefde wederkerig? Ook al is hier waarschijnlijk geen sprake van een pedofiele relatie tussen een volwassen man en een onvolwassen jongen, hebben we toch te maken met een relatie, die niet te vergelijken is met wat in onze tijd verstaan wordt onder een homoseksuele relatie. De grote vraag is echter, of wij vanuit een modern perspectief, waar liefdesrelaties tussen mensen idealiter gekwalificeerd worden met woorden als gelijkwaardigheid, vrije keuze en wederkerigheid, -kwalificaties die ook voor de heterohuwelijken in de bijbel niet altijd of bijna nooit van toepassing zijn-, een oordeel kunnen vellen over een tijd, waarin relaties hoe dan ook niet op een dergelijke manier werden gewaardeerd. Bestaat niet het gevaar dat we lezen met een typisch westerse bril.

---

³ Dit wordt op geen andere plek in de evangeliën vermeld.

Ook in onze tijd wordt in veel landen op de wereld anders naar relaties gekeken en is het de heersende norm dat vrouwen en meisjes worden uitgehuwelijkt door hun ouders.

De beweging die in het Lukasevangelie op gang komt, houdt hoe dan ook geen halt voor conventionele grenzen. De door Lukas beschreven Jezus laat zich hier niet verleiden tot uitspraken, die van hem een politicus, een activist of een moraalridder zouden maken. Jezus is verbaasd, ja verwonderd over zoveel geloof en vertrouwen. Het vriendje is al genezen nog vóór de vrienden van de centurio weer bij hem terug zijn. Jezus heeft duidelijk geen boodschap aan de bijzondere omstandigheden. Zijn boodschap is het Koninkrijk van God, Gods nieuwe wereld, waar verschillen tussen mensen niet belangrijk meer zijn, zelfs als die verschillen volgens onze conventies controversieel en omstreden zijn. Jezus waardeert de liefdevolle verhouding tussen twee mensen zonder dat deze expliciet wordt benoemd. Niet alle vormen van vriendschap en liefde hoeven ergens ingedeeld te worden, een naam of een etiket te krijgen. Het allerbelangrijkste is of zou moeten zijn: Gaat het om liefde en/of genegenheid? “Kann denn Liebe Sünde sein?”, zong Zarah Leander in een zwart-wit film, die ik in mijn jeugd op TV heb gezien. Deze vraag bleef mij ook tijdens mijn studie theologie altijd bezighouden.

Kijkt Jezus achter het masker, achter de rol die we in ons leven spelen? Met *Inside Out* maakte animatiestudio Pixar enkele jaren geleden een fantasierijk kijkje in het menselijke brein. In het veranderende brein van een jong meisje heeft Vrolijkheid, een energiek dametje met *blauw* haar, de leiding. Verdriet, in *grijze* coltrui, is er natuurlijk ook. Net als Woede: *rood*, vierkant, opvliegerig. In het vervolg *Inside Out 2* dienen zich nieuwe bewoners aan. Schaamte, een steevast *roze* blozende lobbies die liefst in zijn capuchon kruipt. En Verveling, een nuffig *paars* type dat zich onderuitgezakt aan haar telefoon vastklampt. Onzekerheid is *oranje* en Jaloezie *turquoise*. De film heeft een bemoedigende boodschap: een persoonlijkheid bestaat uit *vele kleuren*, die er met elkaar het beste van moeten maken. We zijn door onze verschillen niet alleen met elkaar veelkleurig als een regenboog. Ook wij zelf zijn vanbinnen veelkleurig. En deze veelkleurigheid leidt ertoe dat we steeds weer een andere rol aannemen en dat we voor anderen in hun leven steeds weer een andere kleur hebben.

In mijn eerste jaren als predikant kreeg ik weleens ongevraagd commentaar op de *Gay Pride* in Amsterdam en met name de *Canal Parade*. Die zou veel te exhibitionistisch, te decadent of zelfs zondig zijn. Met name de op sommige boten toen nog soms schaars of opvallend geklede mannen gaven veel reden tot aanstoot. Over de vaak bijna naakte vrouwen van het Rotterdamse zomercarnaval hoorde ik deze mensen nooit klagen. Laten we vooral één ding niet vergeten: In sommige Afrikaanse landen zouden de deelnemers de doodstraf kunnen krijgen voor hun aanwezigheid op een Pride. In sommige landen, zoals Rusland, Servië, Turkije zouden knokploegen de deelnemers opwachten om hen in elkaar te slaan. In Jeruzalem en in een groot aantal islamitische landen zouden de deelnemers met stenen worden bekogeld.

Zou Jezus zelf op een boot op de *Canal Parade* zijn meegevaren? Was hij niet vaak te vinden te midden van tollenaars en zondaars, van vrouwen met een slechte naam? Ikzelf ben twee keer mee gaan varen op een boot met christelijke homo's en lesbiennes, die LGBTQI+ geloofsgenoten, die worstelen met hun geaardheid, een hart onder de riem willen steken, door juist ook daar zichtbaar te zijn als christen én homo/lesbo. Misschien was Jezus ook daar verwonderd geweest over zoveel geloof en vertrouwen op een onverwachte plek.

Mijn persoonlijke rechtvaardiging heb ik overigens vooral in een andere bijbeltekst gevonden, die later ook mijn trouwtekst was: ‘Laten wij elkaar liefhebben, want de liefde komt uit God voort.’⁴
Amen

---

⁴ 1 Johannes 4:7

Slottekst:

Laat zonneklaar te lezen zijn
uw beeld in ons geprent!
Gij komt en schenkt de beste wijn
waar wij elkaar tot zegen zijn,
tot liefde voorbestemd.

Sytze de Vries

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeden.nl
info@ekklesialeden.nl